
Kul på halsen

FORSIDEBILDET



Hvis man ser nøye på gamle malerier, kan det hende at kunstneren har antydnet en kul på halsen, en lett struma, for å understreke kvinnehalsens ynde og eleganse. Riktignok forekom jodmangelstruma hyppigere før i mange strøk, men det kan også være at symptomer og atferd ved en lett tyretoksikose ble

oppfattet som positivt, som et tegn på skjønnhet og livlighet. Kulen på halsen, et klinisk funn som muligens var innenfor det normale, men som kanskje også var patologisk, endret således innhold og ble benyttet som en kunstnerisk metafor. Det som er gjengitt på bildene må altså tolkes på to plan – konkret og abstrakt. Så må man vurdere hva kunstneren ønsket å formidle.

I den medisinske illustrasjonskunsten før fotografiets tid skulle man imidlertid i den grad det var mulig løsrive seg fra metaforene og gjengi det man virkelig så (1). Kul på halsen kunne være noe helt annet enn en pikant forstørret skjoldkjertel. Det kunne være noe alvorlig – uten estetiske konnotasjoner.

Forsidebildet er et eksempel på dette. Jean Louis Marc Alibert (1768 – 1837) var hudlege ved Hôpital Saint Louis i Paris. I 1806 gav han ut et plansjeverk (2) med bilder av pasienter. Bildet av kvinnen med kul på halsen er utført i punktgravyr, men etter en original malt av Moreau Valville. Her er det selvsagt kulen på halsen som er hovedsaken, selv om kunstneren også har skjelt til det estetiske, til å lage et bilde som også er vakkert.

Aliberts diagnose er scrophule endémique. Hvis det er en tuberkuløs abscess vi ser, er det slett ikke noen skjønnhetsmetafor, men et bilde av en brutal 1800-tallsvirkelighet.

ØivindLarsen

LITTERATUR

1. Guttormsgaard G, Hofseth D, Larsen Ø. Innsikt synlig. Oslo: Universitetet i Oslo/Raderklassen SHKS, 2001.
2. Alibert JLM. Description des maladies de la peau. Paris: Barrois, 1806.

Publisert: 20. april 2002. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 24. juni 2026.